

GUIA DE RECURSOS PER A L'ESTUDI DELS MANUSCRITS MEDIEVALS

Sumari:

- 1- Guies temàtiques
- 2- Portals generals de recursos de manuscrits
- 3- Portals de documents a text complet i projectes de biblioteques digitals
- 4- Catàlegs de biblioteques, inventaris i bibliografies
- 5- Publicacions periòdiques i bases de dades
- 6- Bibliografia referencial
- 7- Fonts bàsiques per a l'estudi de la història medieval
- 8- Editorials i llibreries d'interès
- 9- Millorem la guia info@bnc.cat

1- GUIES TEMÀTIQUES

- ❖ **Guia general de llibre antic. Universitat de Barcelona. Centre de Recursos per a l'Aprenentatge i la Investigació**
<http://www.bib.ub.edu/recursos-informacio/guies-tematiques/llibre-antic/#c10802>
[consulta: juliol 2008]

Selecció general de recursos sobre el llibre. Inclou els més coneguts sobre manuscrits. Molt general.

Accés: lliure

- ❖ **Manuscrits. Papirologia. Recursos temàtics**
<http://www.bib.uab.es/comunica/bibman.htm> [consulta: juliol 2008]

Conjunt de recursos virtuals disponibles a través de la web corporativa de la Universitat Autònoma de Barcelona. Està dividida en tres sectors: portals genèrics, europeus i extraeuropeus. Majoritàriament mostra catàlegs, bibliografies i repertoris de manuscrits i incunables.

Accés: lliure

- ❖ **Manuscripts. Stanford University Libraries: General, national or multiple libraries guide**
<http://www-sul.stanford.edu/depts/ssrg/medieval/mss/mangen.html#General>
[consulta: juliol 2008]

Recull exhaustiu de recursos sobre manuscrits. Inclou referències de catàlegs i recursos representatius de diferents països. Dinàmic i amigable. Ordena de genèric a específic, detallant, fins i tot pàgines i enllaços de països concrets o per tipologia documental. Inclou des de catàlegs de biblioteques a repositoris digitals de documents.

Accés: lliure

2- PORTALS GENERALS DE RECURSOS DE MANUSCRITS

- ❖ **Codices. ch. Antike und mittelalterliche Handschriften in der Schweiz. Manuscrits antiques et médiévaux conservés en Suisse**
<http://www.codices.ch/> [consulta: juliol 2008]

Pàgina creada per una institució cultural del govern de Suïssa que vetlla per la conservació, l'estudi i la difusió del patrimoni bibliogràfic del país, concretament dels manuscrits medievals existents en totes les biblioteques i institucions culturals. L'estructura del recurs conté, a part de seccions dedicades a l'estudi dels manuscrits (terminologies, articles teòrics, etc.), dos enllaços amb col·leccions digitalitzades de manuscrits conservats a Suïssa: el Codices Electronici Sangallenses (CESG) <http://www.cesg.unifr.ch/de/index.htm> i el nou projecte de digitalització — en una fase força embrionària— que ha involucrat la majoria de biblioteques i institucions culturals suïsses <http://www.e-codices.ch/fr/index.htm>. Es tracta d'un recurs que aplega una visió força aprofundida i completa del manuscrit dins l'àmbit geogràfic de Suïssa.

Accés: lliure

- ❖ **Directory of web resources for the Rare materials cataloger.** American Library Association
<http://lib.nmsu.edu/rarecat/index.html#HBAP> [consulta: juliol 2008]

Conjunt de recursos virtuals relacionats amb el món del llibre antic i la cultura escrita per aquells professionals encarregats de la gestió, catalogació i difusió, primordialment bibliotecaris. Des de normes internacionals per a la catalogació d'incunables o manuscrits, planes sobre enquadernacions medievals, diccionaris d'indrets en llatí, etc. Òbviament, una de les seccions més importants és aquella referida a catàlegs i repertoris bibliogràfics de manuscrits i incunables. A destacar també l'apartat de repositoris virtuals de manuscrits digitalitzats. Interessant per a professionals de la biblioteconomia especialitzats en llibre antic i per a estudiosos del mateix.

Accés: lliure

- ❖ **The European library**
<http://www.theeuropeanlibrary.org/portal/index.html> [consulta: juliol 2008]

Recopilació de portals de biblioteques i institucions relacionades amb el món del llibre i la cultura escrita a nivell nacional. L'organització està feta d'acord amb els estats d'àmbit europeu. Agrupa una gran quantitat de recursos en tots els formats informatius disponibles. En el cas dels manuscrits, es tracta d'un portal força ampli. No obstant això, el fet que només hi hagi espai per als estats permet que, per exemple, en el cas de l'estat espanyol només apareguin col·leccions de la Biblioteca Nacional de Espanya, fet que limita molt el nombre dels recursos virtuals.

Accés: lliure

- ❖ **Handschriften. Historische Hilfswissenschaften**
<http://www.vl-ghw.uni-muenchen.de/kodikologie.html> [consulta: juliol 2008]

Recopilació ordenada de recursos electrònics vinculats al món de la codicologia i el llibre antic, i més concretament a l'univers del manuscrit medieval. Presenta una ordenació a través de categories documentals (revistes electròniques, enllaços, repositoris digitals, monografies digitalitzades, catàlegs, bibliografies, etc.). Per la quantitat i la qualitat de recursos aplegats, es tracta d'una pàgina molt adient per a l'estudi i la investigació.

Accés: lliure

Servei d'Accés i Obtenció de Documents

- ❖ **Handschriften: Handschriften, Inkunabeln und frühe Drucke**
<http://manuscripta.mediaevum.de/index.htm> [consulta: juliol 2008]

Secció de la pàgina www.mediaevum.de dedicada als manuscrits medievals. És un recurs molt complet que aplega nombroses pàgines agrupades segons la categoria a la qual pertanyen (repositoris digitals, catàlegs, bibliografies...). Com l'anterior enllaç, aplega majoritàriament material realitzat en alemany. El nivell de les pàgines, les actualitzacions i la varietat documental la converteixen en una eina molt adient per a professionals del llibre antic.

Accés: lliure

- ❖ **Hill Museum & Manuscript Library**
<http://www.hmml.org/research06/research.htm> [consulta: juliol 2008]

Complet i interessant portal de pàgines web i recursos virtuals del món de la codicologia i la paleografia, especialment del manuscrit. Depèn de la Saint John's University i és considerat el recurs virtual més vast quant a col·leccions de manuscrits digitalitzades.

Accés: lliure

- ❖ **Institut de la Recherche et d'Histoire des Textes.**
<http://www.irht.cnrs.fr/index.htm> [consulta: juliol 2008]

Institució cabdal dins el món de l'estudi i la investigació de la codicologia i de la història de la cultura escrita a França i a l'àmbit europeu i mundial. Depèn del CNRS i la seva pàgina recull, en diverses seccions (*Recherche, Publications, Formation i Ressources*), una gran quantitat d'eines per a la investigació i l'estudi.

L'apartat de *Ressources* inclou nombroses eines com repertoris d'incipits per a la *section arabe* o reculls de propietaris de manuscrits a la *section codicologie*, etc.

Resulta igualment interessant el capítol dedicat a cursos, seminaris i congressos

Accés: lliure

- ❖ **Manuscripts. Labyrinth. Resources for Medieval Studies**
<http://www8.georgetown.edu/departments/medieval/labyrinth/display.cfm?Action=View&Category=Manuscripts> [consulta: juliol 2008]

Miscel·lània de recursos sobre el manuscrit medieval. En quatre categories (General, Catalogues and handlists, Fonts i Illumination of books and manuscripts), la pàgina agrupa una multitud d'utilitats al voltant del món del manuscrit. Es tracta d'un recurs generalista sense pretensions d'exhaustivitat, però constitueix una interessant introducció. Accés: lliure

- ❖ **Scribal arts. Callygraphy and paleography. Atlantian Arts & Sciences links.**
<http://moas.atlantia.sca.org/wsnlinks/index.php?action=displaycat&catid=38> [consulta: juliol 2008]

Considerada com una de les millors pàgines referencials d'enllaços en el món de les arts i les ciències. La secció d'arts del llibre i de la cultura escrita aplega un vast recull de recursos informatius al voltant del món de la codicologia i el manuscrit, des de paleografia medieval, bestiaris, miniatures, enquadernació, paper, tinta, etc. És recomanable no sols per la qualitat dels enllaços recopilats, sinó per l'organització jeràrquica i conceptual dels recursos dins la plana i la seva constant actualització. Cal destacar sobretot que els enllaços estan puntuats i contenen un índex de visites, en el qual es poden llegir ressenyes que valoren la seva idoneïtat i qualitat. És un recurs imprescindible.

Accés: lliure

3- PORTALS DE DOCUMENTS A TEXT COMPLET I PROJECTES DE BIBLIOTEQUES DIGITALS

Repositoris:

❖ **Beinecke Rare Book and Manuscript Library. Yale University**

http://beinecke.library.yale.edu/dl_crosscollex/default.htm [consulta: juliol 2008]

Versió digital de la famosa *Beinecke Rare Book and Manuscript Library* de la Yale University. Col·lecció valuosa de manuscrits, sobretot medievals i d'època moderna. Els manuscrits seleccionats contenen una descripció sintètica amb un interessant camp de notes que inclou, entre altres informacions, la procedència del document, els antics propietaris, etc. En l'apartat visual, la selecció de pàgines digitalitzades és molt acurada i mostra principalment les miniatures o il·luminacions. Fins i tot, les imatges poden visionar-se com si es tractés d'una presentació de diapositives. La qualitat de les imatges és excel·lent, sobretot en resolució. És un recurs molt recomanable.

Accés: lliure

❖ **Biblioteca Virtual del Patrimonio Bibliográfico**

<http://bvpb.mcu.es/es/estaticos/contenido.cmd?pagina=estaticos/presentacion> [consulta: juliol 2008]

Projecte cooperatiu del Ministeri de Cultura i les comunitats autònomes. L'objectiu és donar accés a les col·leccions de manuscrits i llibres antics que configuren el patrimoni històric espanyol.

En aquest moment hi ha uns 2000 títols de documents digitalitzats, que pertanyen a les biblioteques públiques de l'Estat.

Accés: lliure

❖ **British Library Images Online**

<http://www.imagesonline.bl.uk/> [consulta: juliol 2008]

Secció de la pàgina web de la British Library dedicada a oferir reproduccions en línia dels seus principals tresors. Entre els manuscrits digitalitzats, de forma fragmentària, hi ha el psalteri Luttrell, una de les joies de les col·leccions de la British Library. Les reproduccions són d'excel·lent qualitat.

Recurs molt interessant per a l'estudi dels manuscrits medievals en general.

Accés: lliure

❖ **CEEC. Codices Electronici Ecclesiae Coloniensis (CEEC)**

<http://www.ceec.uni-koeln.de/> [consulta: juliol 2008]

Projecte de digitalització dels manuscrits dipositats a la biblioteca catedralícia i episcopal de Colònia. De moment s'ha informatitzat el catàleg i el proper pas serà la digitalització completa dels seus fons de manuscrits medievals.

Accés: lliure

❖ **CESG. Codices Electronici Sangallenses**

<http://www.cesg.unifr.ch/en/index.htm> [consulta: juliol 2008]

Biblioteca digital de l'Abadia de Saint Gallen. El propòsit d'aquest recurs és posar a l'abast la totalitat dels còdexs medievals de la seva biblioteca. En l'actualitat conté un total de 144 manuscrits. La interfície de cerca permet localitzar els documents per autor, títol, llengua

Servei d'Accés i Obtenció de Documents

(encara que el 99% dels manuscrits digitalitzats estan en llatí), època de creació i signatura. L'altre mètode de cerca és mitjançant text lliure. En ambdós casos, l'accés als manuscrits és molt senzill. Dins de cadascun dels manuscrits hi ha tres visualitzacions. La primera conté la descripció bibliogràfica, acompanyada d'un sumari detallat de les pàgines des de les quals s'accedeix a les pàgines digitalitzades; la següent visualització és pàgina per pàgina a través d'un menú molt simple. El nivell i la qualitat de les imatges és excel·lent, sobretot el zoom. El tercer nivell de visualització està enfocat a les enquadracions. Tanmateix, el fet de poder enviar les imatges via mail a través de la mateixa pàgina atorga a aquest recurs una excel·lència, a part de poder consultar una de les biblioteques monàstiques més importants de la història medieval europea i mundial.

Accés: lliure

- ❖ **CORSAIR. The online research resource of the Pierpont Morgan Library.**
<http://utu.morganlibrary.org/index.htm> [consulta: juliol 2008]

Recurs virtual que permet localitzar i visionar una part de la col·lecció de manuscrits medievals i d'època moderna de la prestigiosa Pierpont Morgan Library. Completa interfície de cerca a través de l'autor, el títol i la matèria. Tanmateix, conté la llista dels més de 200 manuscrits digitalitzats, cosa que fa més senzilla la consulta i l'accés al document. Els registres contenen una descripció llistada i detallada de les pàgines, així com una molt completa descripció del document, i aporten, entre altres dades, una bibliografia complementària i una interessant història del document i de la seva procedència. La qualitat de les imatges és molt bona. És un recurs imprescindible.

Accés: lliure

- ❖ **Digital mirror: Manuscripts. National Library of Wales**
<http://www.llgc.org.uk/index.php?id=126> [consulta: juliol 2008]

Iniciativa de la National Library of Wales per a digitalitzar la totalitat de les seves col·leccions de manuscrits medievals. En una primera fase s'ha dut a terme una selecció de les peces més emblemàtiques. Digital mirror no conté una interfície de cerca, sinó que fa una llista dels manuscrits que fins ara han estat digitalitzats. És una web bilingüe en galès i anglès. Els registres consten de dues parts clarament diferenciades. En un primer apartat, hi figura la informació sobre el manuscrit, que aporta, a banda de les dades bibliogràfiques per a la identificació, la història del document, la bibliografia i els enllaços a la xarxa que tractin sobre el manuscrit. L'altra part del registre la forma el sumari del manuscrit, ja que d'aquesta manera s'accedeix a la imatge de la pàgina seleccionant només el seu número.

- ❖ **Digital scriptorium**
<http://www.scriptorium.columbia.edu/> [consulta: juliol 2008]

Repositori digital de manuscrits medievals i d'època moderna dirigit i desenvolupat per la University of Columbia dels Estats Units d'Amèrica. Aplega prop d'uns 4.000 registres bibliogràfics que formen una col·lecció de prop de 15.000 imatges digitalitzades. El projecte està en fase de creació, però, no obstant això, acull col·leccions tan importants com les de la New York Public Library, les de la University of Berkeley de Califòrnia o la mateixa Columbia University de New York. La cerca dels manuscrits es realitza via índexs d'autors, títols, llengües, etc. Entre les col·leccions es troben nombrosos manuscrits en llengua catalana, del segle XIV al XVII, dipositats a la University of Berkeley. Pel que fa a la visualització dels documents, cal ressenyar que és excel·lent, i ofereix tres formats (petit, mitjà i gran). El fet que les col·leccions en llengües hispàniques siguin importants en nombre i qualitat li atorga un especial reconeixement com a recurs per als investigadors.

Accés: lliure

Servei d'Accés i Obtenció de Documents

- ❖ **E-Codices. Virtuelle Handschriftenbibliothek der Schweiz : Bibliothèque virtuelle des manuscrits en Suisse**

<http://www.e-codices.ch/fr/index.htm> [consulta: juliol 2008]

Projecte de biblioteca digital que té com a objectiu reunir tots els fons de manuscrits medievals de les biblioteques suïsses. En l'actualitat les biblioteques participants són una dotzena, i han digitalitzat completament prop de dos-cents manuscrits. La claretat en la pàgina i el contingut — exquisidament estructurat— proporcionen a l'investigador grans sensacions. El mòdul de consulta i visualització dels manuscrits és semblant al de [Codices Electronici Sangallenses](#). La qualitat en la descripció del document és molt bona i completa. Igual d'excel·lents són les imatges dels manuscrits, que proporcionen una visualització de fins a quatre augments, amb un nivell de detall espectacular. Incorpora imatges de les enquadernacions o de les relligadures. És una web multilingüe en la navegació (alemany, anglès, francès i italià). El gruix de les descripcions i altres informacions estan en alemany. Molt recomanable per a l'estudiós.

Accés: lliure

- ❖ **E-Manuscripts: Middle ages and Renaissance. Royal Library Danmark**

<http://www.kb.dk/en/nb/materialer/haandskrifter/HA/e-mss/mdr.html> [consulta: juliol 2008]

Selecció de manuscrits medievals digitalitzats de la Royal Library de Dinamarca. No hi ha una interfície de cerca, ja que estan disposats en llista. La informació que acompanya els manuscrits digitalitzats és sintètica, però prou útil, ja que sovint inclou bibliografia complementària, i, a més, està signada. Els manuscrits digitalitzats aporten un sumari interactiu. La qualitat de les reproduccions és excel·lent, així com el seu nivell de resolució.

Accés: lliure

- ❖ **Editions électroniques de l'Ecole des Chartes.**

<http://elec.enc.sorbonne.fr/> [consulta: juliol 2008]

Recurs virtual que aplega un conjunt de publicacions electròniques de l'Ecole de Chartes. Entre algunes de les publicacions cal destacar, per exemple, el *Cartulaire blanc de St. Denis* o l'*Obituaire de St. Mont*. Es tracta d'una iniciativa adreçada a la comunitat científica de cara a una millor difusió de manuscrits medievals d'interès històric o codicològic.

Accés: lliure

- ❖ **Early manuscripts at Oxford University**

<http://image.ox.ac.uk/> [consulta: juliol 2008]

Projecte de digitalització de prop d'un centenar de manuscrits especialment seleccionats de biblioteques de la Universitat d'Oxford, entre les quals destaquen la Bodleian Library. La selecció de manuscrits s'ha fet d'acord amb la seva vàlua documental i bibliogràfica. Destaquen obres de Boccaccio, Terenci i altres. La qualitat digital de les obres és excel·lent, sobretot el nivell de detall i precisió.

Es pot completar amb:

<http://www.bodley.ox.ac.uk/dept/scwmss/wmss/medieval/mss/lat/liturg/d/042.htm> [consulta: juliol 2008]

Accés: lliure

- ❖ **Irish script on screen**

<http://www.isos.dias.ie/english/index.html> [consulta: juliol 2008]

Repositori digital de manuscrits dipositats en biblioteques i institucions culturals irlandeses. Projecte creat per l'School of Celtic Studies, que depèn del Dublin Institute for Advanced

Servei d'Accés i Obtenció de Documents

Studies. ISoS té com a objectiu posar a disposició de la comunitat científica i escolar les col·leccions de manuscrits existents a les biblioteques d'Irlanda i que formin part de la cultura irlandesa, així com crear un espai de preservació bibliogràfica virtual. Entre les biblioteques que hi participen destaquen la National Library of Ireland, la Royal Irish Academy i el Trinity College de Dublín. Els manuscrits digitalitzats, que prèviament han estat seleccionats segons la seva vàlua, aporten una primera identificació del document i seguidament es mostra un sumari amb les pàgines reproduïdes. Les imatges tenen una qualitat excel·lent, no obstant això, en cas de necessitar una major resolució, es requereix una clau d'accés que prèviament s'ha d'haver sol·licitat. És molt recomanable per a aquells estudiosos en temàtiques hiberniques i/o irlandeses.

Accés: lliure

❖ **Manuscripta-mediaevalia**

<http://www.manuscripta-mediaevalia.de> [consulta: juliol 2008]

Projecte de repositori digital que conté més de 63.000 descripcions de manuscrits medievals alemanys o en llengua alemanya. Hi ha unes 65.000 pàgines de 236 manuscrits consultables en línia en imatges de gran resolució. La cerca es realitza mitjançant índexs de biblioteques i també per títols. La qualitat de la resolució de les pàgines digitalitzades és excel·lent. Es tracta, d'altra banda, d'un molt bon recurs documental, ja que conté una part exclusivament dedicada a enllaços especialitzats en el món del manuscrit.

Accés: lliure

❖ **Manuscrits de la Biblioteca de Catalunya**

<http://mdc.cbuc.cat/cdm4/browse.php?CISOROOT=%2FmanuscritBC> [consulta: juliol 2008]

Selecció de manuscrits digitalitzats dipositats a la Biblioteca de Catalunya, entre els quals n'hi ha de medievals. Entre els manuscrits seleccionats per a formar part del projecte Memòria Digital de Catalunya destaquen, entre altres, les *Homilies d'Organyà* i la *Gesta Comitum Barchinonensium*. La qualitat i la resolució de les imatges digitalitzades és excel·lent, com també ho és l'exploració de les pàgines a través d'un explorador que se situa allà on desitgi l'investigador. Es tracta d'una magnífica eina per a estudiar i investigar manuscrits dipositats a la Biblioteca de Catalunya. És útil per a estudiosos i professionals de la matèria.

Accés: lliure

❖ **Medieval manuscripts in the Digital age. FLP**

<http://libwww.library.phila.gov/medievalman/guide.cfm> [consulta: juliol 2008]

Projecte de biblioteca digital desenvolupat per la Free Library of Philadelphia juntament amb l'Institut of Museum and Library Services. En l'actualitat conté uns 250 còdexs manuscrits a text complet, dels quals 2.000 contenen pàgines il·luminades, i la resta, uns 1.000, contenen text. La interfície de cerca presenta dues opcions: la cerca avançada, que consisteix a cercar d'acord amb punts d'accés (autor, títol, etc), i l'altra opció, mitjançant l'ús d'un índex tesàuric de conceptes.

Cadascuna de les imatges conté una informació molt sintètica, en la qual, a part de les dades pròpiament bibliogràfiques, es donen dades sobre la procedència del manuscrit, entre altres. La qualitat de les reproduccions és excel·lent. Les imatges poden visionar-se en tres formats diferents, l'últim dels quals presenta un grau de resolució impressionant, ja que es poden copsar detalls ínfims de cal·ligrafia o d'estat de les miniatures.

Accés: lliure

Servei d'Accés i Obtenció de Documents

❖ Sagasnet

<http://saganet.is/> [consulta: juliol 2008]

Projecte cooperatiu entre la Landsbókasafns Íslands (Biblioteca Nacional d'Íslàndia) i la Cornell University amb l'objectiu de recopilar i difondre prop de 240.000 pàgines de manuscrits i 150.000 pàgines de publicacions impreses de documents relacionats amb el món escandinau i islandès, sobretot amb les Sagas i les Eddas; és a dir, un repositori digital de cultura islandesa i escandinava. La quasi totalitat dels documents es troben dipositats a la Landsbókasafns Íslands i a la Cornell University. La cerca es realitza a través d'índexs de títols, títols uniformes i matèries, la qual cosa facilita d'aquesta manera la tasca de consultar. Localitzat el document, el registre es visualitza en dues fases. La primera aporta les dades bibliogràfiques i la següent mostra les imatges del document en una qualitat més que excel·lent. Es tracta d'un recurs imprescindible per als estudiosos de la cultura islandesa i escandinava.

Accés: lliure

❖ VKOL. Digitální Knihovna Historických Fondů

<http://dig.vkol.cz/> [consulta: juliol 2008]

Repositori digital d'una selecció dels manuscrits medievals dipositats al Monestir d'Olomouc, a la República Txeca. Es tracta d'una selecció molt acurada de manuscrits digitals, en la qual no es pot fer cerca, ja que els registres no estan disposats en llista. La resolució de les imatges digitalitzades és d'una gran qualitat.

Accés: lliure

3.1.- MANUSCRITS IL·LUMINATS I PECES CONCRETES

❖ The Aberdeen bestiary project

<http://www.abdn.ac.uk/bestiary/bestiary.hti> [consulta: juliol 2008]

Pàgina web dedicada a l'anomenat *Bestiary* d'Aberdeen, un manuscrit datat a l'inici del segle XIII a Anglaterra i dipositat a la biblioteca de la University of Aberdeen. Dividida en cinc seccions, les pròpiament bibliogràfiques (*Bestiary* i *Codicology*) mostren detalladament l'estructura i la composició completa del manuscrit Ms. 24. L'accés a les pàgines del manuscrit i a les miniatures (excel·lents pel que fa a la qualitat) es realitza mitjançant una interfície de cerca pel sumari del document i l'altra per text lliure. Molt interessants i útils són la transcripció i la traducció del text llatí a l'anglès que conté cadascuna de les pàgines escrites del manuscrit. Igualment, a part de la transcripció i la traducció, cadascuna de les pàgines està digitalitzada i conté un comentari especialitzat. Si la pàgina conté una miniatura, es troba digitalitzada en format més gran. Es tracta d'un excel·lent recurs digital.

Accés: lliure

❖ Artz hours. Oberlin College Library's Special Collections

<http://littlepeople.net/artzhours/> [consulta: juliol 2008]

Versió digital de les anomenades *Artz Hours*, un llibre d'hores dipositat a l'Oberlin College Library. Deu el seu nom al mecenes que l'adquirí per a la biblioteca, Frederick B. Artz. La pàgina es divideix en dues seccions clarament diferenciades: una que aporta una breu exposició sobre els llibres d'hores, i, concretament, de les *Artz Hours*, i l'altra és la dedicada a la versió digitalitzada del manuscrit. L'accés es pot fer pàgina per pàgina, bé per les parts de l'obra o fins i tot per les miniatures o il·luminacions que conté. La resolució de les pàgines digitalitzades és de molt bona qualitat. Cadascuna de les pàgines hauria de dur un breu comentari, però encara estan en construcció. És un recurs interessant per a l'estudi dels llibres d'hores del segle XV.

Accés: lliure

Servei d'Accés i Obtenció de Documents

❖ **Choix de miniatures des manuscrits de l'Université de Liège**

<http://www.libnet.ulg.ac.be/enlumin/enl01.htm> [consulta: juliol 2008]

Portal digital que ofereix una selecció de manuscrits, actualment una quinzena, dipositats a la Biblioteca de la Universitat de Liège. Els manuscrits no estan totalment digitalitzats, tanmateix la selecció de les pàgines reproduïdes és encertada, ja que contenen imatges sobretot de fragments miniats i il·luminats de gran qualitat artística. La qualitat en la visualització de les imatges és excel·lent. A causa del petit nombre de manuscrits digitalitzats, la pàgina no disposa d'interfície, fet, d'altra banda, comprensible. Es tracta d'una eina modesta, però molt útil per a l'estudi de la producció manuscrita i codicològica d'aquests territoris europeus.

Accés: lliure

❖ **Dante on line. Società Dantesca italiana**

http://www.danteonline.it/italiano/codici_indice.htm [consulta: juliol 2008]

Pàgina web dedicada a la figura del Dant i a la seva Comèdia. El recurs, exquisidament realitzat, aplega la informació en seccions. En primer lloc, fa una llista de tots els manuscrits de la Divina Comèdia, i n'adjunta la localització i una breu descripció. Així doncs, el primer grup és una bibliografia de les edicions manuscrites de la Comèdia existents al món. La segona part consisteix en una selecció de manuscrits de la Comèdia totalment digitalitzats. La selecció ha estat geogràfica, ja que quasi tots estan en biblioteques toscanes. La informació que aporta cadascun dels manuscrits és sintètica, però molt valuosa. En la major part dels casos s'aporta bibliografia complementària. La visualització de les pàgines és excel·lent, així com l'accés al document. Es tracta d'un recurs molt valuós per als estudiosos de l'obra del Dant.

Accés: lliure

❖ **De Proprietatibus rerum**

<http://gateway.uvic.ca/spcoll/digit/bart/index.html> [consulta: juliol 2008]

Reproducció digital del manuscrit *De proprietatibus rerum* de Bartholomeus Anglicus. Es tracta d'una obra manuscrita del final del segle XIII que aporta continguts d'astronomia, astrologia i teologia, encara que sovint és descrita com un bestiar. El manuscrit es troba dipositat a la biblioteca de la University of Victoria, la mateixa que gestiona la pàgina web. En tractar-se d'una pàgina monogràfica sobre un manuscrit, les informacions sobre l'obra són molt abundants i presenta un especial interès la secció o apartat Bibliography. Les reproduccions de les imatges tenen una qualitat molt bona. L'usuari pot triar entre tres modalitats de format. El més gran proporciona una resolució molt satisfactòria.

Accés: lliure

❖ **The Internet Biblia Pauperum**

<http://amasis.com/biblia/ibp/> [consulta: juliol 2008]

Versió digital d'una *Biblia pauperum*, obra que contenia la Bíblia acompanyada de moltes il·lustracions a fi que fos més entenedora per una població gens avesada a la lectura. Es tracta d'una pàgina eminentment divulgativa i didàctica, però no exempta d'un interès per a aquelles persones que les estudien com a document històric o com a objecte codicològic. Les reproduccions dels fragments no són excel·lents, però sí prou útils.

Accés: lliure

Servei d'Accés i Obtenció de Documents

❖ **Liber floridus**

http://liberfloridus.cines.fr/textes/biblio_fr.html [consulta: juliol 2008]

Base de dades de miniatures i il·luminacions dels manuscrits dipositats a les Bibliothèques Mazarine et Sainte-Geneviève. Reuneix més 31.000 imatges contingudes en aproximadament 1.600 manuscrits. La cerca es pot realitzar per biblioteca o emprant una interfície de cerca per diferents punts d'accés, entre els quals figura l'autor, el títol, l'artista o la procedència. D'altra banda i amb l'objectiu de facilitar la consulta a l'investigador, les imatges estan indexades i classificades segons un tesaurus a través del qual també s'accedeix a la reproducció. L'únic punt no del tot satisfactori és la resolució de les imatges. Les imatges són un xic petites per a una anàlisi detallada del text o la miniatura.

Accés: lliure

❖ **Life of King Edward the Confessor**

<http://www.lib.cam.ac.uk/MSS/Ee.3.59/> [consulta: juliol 2008]

Versió digital del manuscrit Ms. Ee. 3.59 sobre una història en vers de la vida del rei anglès Eduard el Confessor. Es tracta d'una obra dipositada a la biblioteca de la Cambridge University. A la pàgina web hi ha un apartat dedicat a la història bibliogràfica del manuscrit, acompanyada d'una interessant i complementària bibliografia sobre el tema. L'accés a les pàgines digitalitzades del manuscrit es fa mitjançant dos procediments: el primer és la consecució de les imatges una darrera l'altra, sense cap tipus de comentari. I el segon és a través d'un sumari, en què apareixen en miniatura amb un breu comentari sobre el que conté la pàgina. Per altra banda, la qualitat de les imatges i les possibilitats de la seva resolució són excel·lents, ja que es pot arribar a un nivell de detall extraordinari, sobretot pel fet que l'usuari pot navegar per la pàgina focalitzant la lent on ell desitgi. És un recurs ideal per a estudiar els textos hagiogràfics a l'Anglaterra de mitjan segle XIII.

Aquesta pàgina està inclosa dins les *Digital Image Collections* de la Cambridge University, que també inclou una Bíblia de Gutenberg, encara que només està disponible dins la mateixa universitat.

Accés: lliure

❖ **Medieval illuminated manuscripts. Koninklijke Bibliotheek**

<http://www.kb.nl/manuscripts/> [consulta: juliol 2008]

Pàgina web de la Koninklijke Bibliotheek, Biblioteca Nacional d'Holanda, en col·laboració amb el Museum Meermann, en què es mostra el fons de manuscrits medievals il·luminats dipositats en ambdues institucions. El projecte, segons les indicacions a l'inici, té com a objectiu mostrar el patrimoni bibliogràfic holandès al públic en general, i més particularment a estudiants i investigadors. No obstant això, el nivell d'especificitat i d'erudició de les notes que apareixen en les descripcions dels documents fa que l'orientació vers un públic profà sigui poc probable. En tot cas, es tracta d'un recurs ideal per a aquelles persones que treballin i estudiïn el món del manuscrit dels Països Baixos a l'època medieval, concretament els que es dediquin a temes d'il·luminació, ja que les pàgines o fragments seleccionats dels manuscrits són d'una bellesa palesa. Igualment, en l'apartat visual, el nivell de visualització és excel·lent. Accés: lliure

❖ **Medieval manuscripts of Syracuse University Library**

<http://library.syr.edu/digital/collections/m/MedievalManuscripts/mainpage/> [consulta: juliol 2008]

Repositori digital dels manuscrits medievals dipositats a la Syracuse University Library. Els manuscrits no estan íntegrament digitalitzats, però s'hi inclouen els fragments més representatius i valuosos. Es tracta d'una col·lecció composta majoritàriament per llibres d'hores i psalteris. Cadascun dels manuscrits seleccionats conté un complet comentari sobre la seva

Servei d'Accés i Obtenció de Documents

història i procedència. La qualitat de les imatges és força discreta. És un recurs interessant, encara que el més útil és l'apartat d'enllaços complementaris.
Accés: lliure

❖ **The Murthly hours**

<http://www.nls.uk/murthlyhours/index.html> [consulta: juliol 2008]

Versió digital d'un dels considerats majors tresors bibliogràfics en terres escoceses. El manuscrit fou escrit i il·luminat a París al final del segle XIII. També conté miniatures d'artistes anglesos del mateix període. La pàgina està estructurada en tres parts. Conté un apartat dedicat a la història del manuscrit com a document. Un altre apartat destinat a mostrar els treballs, els estudis i la bibliografia sobre les Murthly Hours. I, per últim, la secció dedicada a les reproduccions digitals del manuscrit. En aquest sentit, el nivell de resolució és més que espectacular, ja que aporta detalls útils per a aquells investigadors que es dediquin a l'estudi o bé del paper o de les tècniques pictòriques dins les miniatures o il·luminacions. Així com destaca la resolució, també té un especial interès el grau d'aproximació i moviment de la pàgina, ja que aconsegueix una visió panoràmica excel·lent per a l'investigador. Sens dubte, el millor del recurs són les reproduccions digitals.

Accés: lliure

❖ **NYPL. Digital library. Medieval and renaissance illuminated manuscripts from Western Europe**

<http://digitalgallery.nypl.org/nypldigital/> [consulta: juliol 2008]

Repositori digital de les col·leccions de manuscrits medievals i d'època moderna de la NYPL. Selecció de fragments dels manuscrits il·luminats o miniats. La cerca via text lliure o mitjançant la selecció de tota la col·lecció pot resultar feixuga. El més destacable d'aquest recurs és la qualitat de les imatges, i, sobretot, el magnífic i excel·lent grau de resolució que es pot arribar a assolir, a un nivell d'aproximació de macro d'un 1 cm. D'aquesta manera, el grau de detall que proporciona la imatge és ideal per a aquells investigadors que treballin en temes paleogràfics o d'investigació artística per a les miniatures. Fins i tot, aquesta pàgina conté un apartat en què l'usuari pot anar creant el seu propi historial de cerques, de manera que cada vegada que accedeix té emmagatzemades les imatges que ha consultat. És un recurs molt útil.

Accés: lliure

4- CATÀLEGS, INVENTARIS DE BIBLIOTEQUES, BIBLIOGRAFIES

CATÀLEGS I INVENTARIS

Per a consultes de catàlegs en format paper podeu mirar el llistat d'obres de referència accessibles a la sala de reserva de la Biblioteca de Catalunya

http://www.bnc.cat/fons/obres_referen/sum_obref.php [consulta: juliol 2008]

Per cercar catàlegs relacionats amb Catalunya o la cultura catalana aneu al topogràfic:

R. 016:091(4)=49.9

Accés: lliure

Servei d'Accés i Obtenció de Documents

Alemanya

- ❖ **Marburger Repertorium deutschsprachiger Handschriften des 13. und 14. Jahrhunderts**

http://cgi-host.uni-marburg.de/~mrep/index_mrep.html [consulta: juliol 2008]

Inventari de manuscrits medievals dels segles XIII i XIV, en llengua alemanya, aplegats per l'Institut für Deutsche Philologie des Mittelalters der Philipps-Universität Marburg. Les entrades són acurades i completes i la major part contenen una bibliografia complementària. La cerca és senzilla, tant per índex com per consulta a través de camps indexats (títol, autor...).

Bèlgica

- ❖ **MASAI, François. *Manuscrits datés conservés en Belgique*. Bruxelles: Éd. Scientifiques E. Story-Scientia; Gand, 1968-<1982> 87, [218] p. de lám. ; 30 cm**

Catàleg de manuscrits medievals dipositats en biblioteques belgues, majoritàriament a la Bibliothèque Royale Albert Ier. Les obres estan descrites sintèticament. Al final de cadascun dels volums, s'hi reproduïxen en forma d'il·lustració alguns dels fragments més importants dels

manuscrits descrits. És una obra de referència. En l'actualitat, la seva consulta resta obsoleta si no és per a la consulta dels fragments reproduïts dels manuscrits.

Dinamarca

- ❖ **CHD. Center for Handskriftstudier i Danmark. Institute for Studies of Illuminated Manuscripts in Denmark**

<http://www.chd.dk/> [consulta: juliol 2008]

Pàgina web creada pel Center for Handskriftstudier i Danmark. Està especialment dedicada a manuscrits de llibres d'hores, psalteris i calendaris dipositats en biblioteques daneses. El recurs, en distingir entre aquests tipus de manuscrits, ja n'ofereix la llista sense una interfície de cerca. Els manuscrits en les seves categories estan ordenats segons la biblioteca on estan dipositats. Les entrades dels manuscrits en contenen una dissecció en forma de sumari. En alguns casos van acompanyades de reproduccions digitals d'algunes pàgines del manuscrit.

Accés: lliure

- ❖ **Manuskripter. Det Koenlige Bibliotek**

<http://www.kb.dk/da/nb/materialer/haandskrifter/> [consulta: juliol 2008]

Catàleg de manuscrits medievals dipositats a la Koenlige Bibliotek de Dinamarca. Una selecció dels manuscrits està digitalitzada. Hi ha dues variants en la cerca: una de simple, a través de text lliure; i una altra d'avançada. En el cas dels manuscrits digitalitzats, la seva resolució i visualització és excel·lent. Potser l'únic petit inconvenient és l'idioma, ja que disposa d'una versió en anglès, però només està disponible en danès.

Accés: lliure

Espanya

- ❖ ***Inventario general de manuscritos de la Biblioteca Nacional***

Madrid: Ministerio de Educación Nacional, 1953-<2001>. vol. <1-15> ; 24 cm

<http://www.bne.es/cgi-bin/wsirtex?FOR=WBNCNP4> [consulta: juliol 2008]

Servei d'Accés i Obtenció de Documents

Inventari dels manuscrits de la Biblioteca Nacional d'Espanya. Es recullen més d'11.000 manuscrits, de totes les èpoques, entre els quals destaquen 1.600 còdexs medievals.

A partir de 1995 (ms. 9501) els manuscrits es cataloguen al catàleg en línia de la BN, que permet fer cerques a tot el catàleg o únicament dins els manuscrits.

Els de l'Inventario fins al manuscrit 9500 s'han digitalitzat i també són consultables a la web de la BN. Catàleg: <http://catalogo.bne.es/colecciones/manuscritos/colManForm.htm> [consulta: juliol 2008] Inventario v. 1-13 (PDF): <http://www.bne.es/esp/catalogos/inventariomss.htm> [consulta: abril 2008]

L'obra aplega 11.000 manuscrits, no tots medievals, sinó d'èpoques posteriors. Els registres contenen una informació força sintètica. Fan constar, entre altres, i a part de les dades purament bibliogràfiques, els repertoris que buiden alguns dels manuscrits, bibliografia complementària sobre el document, i en alguns casos la procedència. Cadascun dels volums conté diversos índexs, entre els quals hi ha el d'autors, títols.

<http://catalogo.bne.es/colecciones/manuscritos/colManForm.htm>

Accés: lliure

Espanya- Catalunya

- ❖ **Catàleg de la Biblioteca de Catalunya.**
<http://bc.cbuc.cat/> [consulta: juliol 2008]

Actualment s'hi estan introduïnt tots els manuscrits de l'inventari manual. Per accedir a una part del fons digitalitzat: <http://mdc.cbuc.cat/cdm4/browse.php?CISOROOT=%2FmanuscritBC>.

[consulta: juliol 2008]

Accés: lliure

- ❖ **MASSÓ I TORRENTS**, Jaume. *Catàleg dels manuscrits de la Biblioteca de Catalunya*. Barcelona: Biblioteca de Catalunya, 1989- conté: 1. Mss. 1-154
Topogràfic BC: SL Expositors
- ❖ **MIQUEL I ROSELL**, Francesc Xavier. *Inventario general de manuscritos de la Biblioteca Universitaria de Barcelona*. Madrid: Dirección General de Enseñanza Universitaria..., 1958-1969. 4 v. ; 25 cm
Topogràfic BC: R 016:091(46.71Bar] Miq-4

Llista o inventari dels manuscrits dipositats a la Biblioteca de Lletres de la Universitat de Barcelona. Hi ha una descripció sintètica i bibliogràfica dels documents. Actualment la cerca es pot realitzar igualment a través del Catàleg de la mateixa Universitat de Barcelona.

<http://ub.cbuc.cat/> [consulta: juliol 2008]

Accés: lliure

- ❖ **Repertori de manuscrits catalans (1474-1620)**; direcció: Eulàlia Duran.
Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 1998-<2003>. Vol. 1-2 (1-2), 3> ; 24 cm

Memòries de la Secció Històrico-Arqueològica ; 50, 55, 58, 60

Conté: vol. 1. Barcelona: Arxiu Històric i Biblioteca de Catalunya / compilació a cura de M. del Mar Batlle ... [et al.] – vol. 2.1. Barcelona: Biblioteca Pública Episcopal i Biblioteca de la Universitat / compilació a cura de: Eulàlia Miralles, Maria Toldrà vol. 2.2. Barcelona: Biblioteca de la Universitat (II) / compilació a cura de Eulàlia Miralles, Maria Toldrà vol. 3. Barcelona: Arxiu Capitular, Arxiu de la Corona d'Aragó, Arxiu de les Carmelites Descalces ... / compilació a cura de Maria Toldrà (coord.) ... [et al.]

Topogràfic BC: R 016:091(467.1)Rep 8º

Servei d'Accés i Obtenció de Documents

Estats Units

- ❖ **Islamic medical manuscripts. US National Library of Medicine**
<http://www.nlm.nih.gov/hmd/arabic/arabichome.html> [consulta: juliol 2008]

Secció del catàleg de la US National Library of Medicine dedicada específicament a manuscrits medievals de medicina, arts curatives i altres ciències en àrab. Es tracta d'una col·lecció molt important dins el seu fons, tant pel valor bibliogràfic com pel científic. La cerca es pot efectuar a partir d'índexs que inclouen, entre altres, autors i copistes, o bé per títols. També es pot efectuar una consulta més professional, però està reservada a coneixedors de la matèria. Les entrades dels manuscrits contenen una bona anàlisi detallada del manuscrit, la seva història (procedència, etc.), la seva descripció física i l'enquadernació, i una completa bibliografia complementària. Cal destacar que els fragments digitalitzats tenen una qualitat excel·lent, tant de resolució com d'aproximació al detall. És un recurs destinat a aquells especialistes en manuscrits àrabs d'època medieval o als que es dediquen a manuscrits de medicina medieval.

- ❖ **National Union Catalog of Manuscript Collections**
<http://www.loc.gov/coll/nucmc/> [consulta: juliol 2008]
- ❖ **RICCI**, Seymour de. *Census of medieval and renaissance manuscripts in the United States and Canada*. New York: Wilson Company, 1935-1940. 3 v.; 28 cm
Topogràfic BC: 016:091(73)Ric 4º

França

- ❖ **Collections de manuscrits. Bibliothèque National de France**
http://www.bnf.fr/pages/zNavigat/frame/catalog.htm?ancre=catalogues_num.htm
[consulta: juliol 2008]

És una eina de referència a les col·leccions de manuscrits de la BnF. L'enllaç condueix a l'usuari vers els catàlegs impresos de les col·leccions de manuscrits de la Bibliothèque. Els catàlegs són una còpia digitalitzada dels originals en paper. La utilitat d'aquest recurs rau en el fet que l'investigador o estudiós pot determinar de manera anticipada a la seva visita a la Bibliothèque quins manuscrits pot consultar. La categorització dels catàlegs (grecs, espanyols, llatins, etc.) permet especialitzar i agilitzar la cerca. Prèviament, la BnF ha establert una diferenciació entre manuscrits occidentals, orientals i aquells que no estan escrits en alfabet llatí. Un dels avantatges que ofereix aquest tipus de recurs és la possibilitat de guardar una còpia de la part del catàleg imprès consultat. Tota una ajuda per a l'investigador.

Accés: lliure

Holanda

- ❖ **Medieval Illuminated Manuscripts**
<http://www.kb.nl/manuscripts/> [consulta: juliol 2008]
Manuscrits de la Koninklijke Bibliotheek and the Museum Meermanno-Westreenianum
Accés: lliure
- ❖ **Medieval Manuscripts in dutch collections**
<http://www.mmdc.nl/static/site/> [consulta: juliol 2008]

Base de dades que conté la descripció dels 6.000 manuscrits medievals occidentals produïts fins al 1550 que es conserven a les col·leccions públiques i semipúbliques holandeses. Inclou les col·leccions de biblioteques, museus i arxius, monestirs i altres institucions privades obertes als investigadors, de qualsevol matèria.

Accés: lliure

Servei d'Accés i Obtenció de Documents

Itàlia

❖ **Codex: Inventario dei manoscritti medievali della Toscana**

<http://www.cultura.toscana.it/biblioteche/tutela/progetti/codex/catalogo.shtml>

[consulta: juliol 2008]

Catàleg col·lectiu de manuscrits medievals dipositats en biblioteques de la regió de la Toscana, a Itàlia. És un recurs factual, que no inclou imatges digitalitzades dels manuscrits. La cerca es realitza de dues maneres: mitjançant la consulta per punts d'accés, com autors, títols, etc. I a través de l'índex de localitats, títols o copistes.

❖ ***Inventari dei manoscritti delle biblioteche d'Italia***

Firenze: Leo S. Olschki, <1923-1999> ; 30 cm

Monumental recopilació dels manuscrits existents a les biblioteques italianes. Es tracta d'una obra que recull més d'un centenar de volums. Els volums s'agrupen en funció de les localitats que tenen biblioteques on s'hi troben dipositats manuscrits. Dins cadascun dels volums les descripcions s'agrupen seguint un número de referència. Cadascuna de les entrades conté una breu descripció bibliogràfica i l'inici de cadascun dels capítols de l'obra. Tots els volums tenen un índex de primers versos en el cas de les poesies i un d'autors.

Topogràfic BC: R 016:091(45)Inv 4º

❖ **Manus: censimento dei manoscritti delle biblioteche italiane**

<http://manus.iccu.sbn.it/> [consulta: juliol 2008]

Portal italià que té com a projecte recopilar els manuscrits dipositats —actualment a un centenar— en biblioteques italianes públiques, eclesiàstiques i privades en una base de dades que conté dades bibliogràfiques i imatges. Entre les biblioteques participants hi ha la Biblioteca Nazionale Centrale de Roma, Milà i Nàpols, la Biblioteca Ambrosiana de Milà i la Marziana de Venècia, entre d'altres. Els registres buiden la informació del manuscrit i ofereixen amb detall el seu resum. És especialment destacable l'apartat de la bibliografia complementària.

Accés: lliure

Regne Unit

❖ **British Library Manuscripts Catalogue**

<http://www.bl.uk/catalogues/manuscripts//INDEX.asp> [consulta: juliol 2008]

Accés específic a les col·leccions de la British Library, a l'important fons de manuscrits de l'Europa occidental, considerat un dels millors del món. L'objectiu d'aquest recurs és aplegar tots els manuscrits existents de la British Library, que es calcula són uns 9.500, i que han estat realitzats abans de 1600 i que contenen fragments il·luminats o miniats o que incorporen caplletres il·luminades. Les consultes es realitzen a partir de dos mòduls: l'anomenat simple permet cercar per text lliure acotant per època del manuscrit; la consulta avançada conté nombrosos camps de cerca (col·lecció, artista il·luminador, autor, títol, etc.). Ambdós tipus de consulta permeten un accés senzill i ràpid als documents i a les imatges digitalitzades que no són totes les del document, però que han estat prèviament seleccionades i que ofereixen una qualitat excel·lent amb tres fases de zoom, amb un gran detallisme de les miniatures o de la calligrafia emprada. Es tracta d'una eina imprescindible.

Servei d'Accés i Obtenció de Documents

- ❖ **The British Library Catalogue of Illuminated Manuscripts**
<http://www.bl.uk/catalogues/illuminatedmanuscripts/welcome.htm> [consulta: juliol 2008]

Catàleg selectiu de manuscrits il·luminats que pertanyen a la British Library. Les entrades contenen una completa descripció de l'obra, fragments digitalitzats en una resolució progressiva d'alta qualitat i una bibliografia complementària sobre el manuscrit.

El portal aporta un complet glossari de termes relacionats amb el món del llibre antic i una breu història de la il·luminació a les Illes Britàniques. És un recurs molt interessant i pràctic.

Accés: lliure

- ❖ **Catalogue of ancient manuscripts in the British Museum.** London: printed by order of the trustees, sold at the British Museum [etc.], 1881-1884. 2 v.; 52 cm
Topogràfic BC: BerRes. 60-G.Fol.

Suïssa

- ❖ **Manuscrits antiques et médiévaux conservés en Suisse = Antike und mitteralterliche Handschriften in der Schweiz.**
<http://www.codices.ch/> [consulta: juliol 2008]

BIBLIOGRAFIES

- ❖ **Database of alchemical manuscripts**
<http://www.levity.com/alchemy/almss33.html> [consulta: juliol 2008]

Bibliografia que reuneix manuscrits relacionats amb l'alquímia. La pàgina aplega els registres dels manuscrits que contenen dades o coneixements sobre alquímia a nivell mundial. Es fa una llista de biblioteques europees i també nord-americanes. Un cop s'accedeix a la biblioteca que té en dipòsit els manuscrits, es proporcionen les seves dades bibliogràfiques. No contenen imatges digitals, però es tracta d'un recurs certament útil per a aquells investigadors en la matèria que desitgin conèixer una bibliografia de manuscrit a nivell mundial i la seva localització.

Accés: lliure

5- PUBLICACIONS PERIÒDIQUES I BASES DE DADES

PUBLICACIONS PERIÒDIQUES

- ❖ **Analecta Bollandiana: revue critique d'hagiographie.** Bruxelles: Société des bollandistes, 1882-

Publicació editada per la Société de Bollandistes, institució clau en la història i el desenvolupament de la paleografia i la codicologia. Avalada per la seva erudició, es publica anualment i consta de dues seccions principals. La primera conté articles i estudis de marcat contingut científic i erudit. La segona està dedicada a ressenyes i a comentaris de publicacions monogràfiques sobre la matèria. Es tracta d'un referent en el món de l'estudi de la història del llibre i la cultura escrita, sobretot pel que fa a les disciplines paleogràfiques.

Topogràfic BC: C - 21

Servei d'Accés i Obtenció de Documents

- ❖ **Archiv fur Geschichte des Buchwesens.** Frankfurt am Main: Buchhandler-Vereinigung, [1956-197-]

Revista, continuada per Buchhandelsgeschichte, amb un marcat accent sobre el món del llibre germànic. De periodicitat irregular, sovint els números editats prenen forma de monografies. La concepció de la publicació sembla més encarada vers una col·lecció de monografies específiques que no pas vers una revista amb diferents seccions. És imprescindible per a aquells investigadors i estudiosos de la història de la codicologia i la impremta germàniques.

Topogràfic BC: S Ber-4-103

- ❖ **Arxiu de textos catalans antics.** Barcelona: Fundació Jaume Bofill, 1982-

Revista iniciada per la Fundació Jaume Bofill i editada posteriorment per l'Institut d'Estudis Catalans. Revista sobre manuscrits catalans de publicació anual. Té un destacat nivell científic.

Topogràfic BC: 946/2-8º

Actualment és accessible en línia lliurement a partir del número 19:

http://www.iec.cat/pperiodiques/BV_pub_periodiques2.asp?CollectionID=%7BABC8AF63-CB4A-4C03-9021-32F3217AD197%7D [Consulta: juliol 2008]

- ❖ **Bibliothèque de l'Ecole de Chartres.** Genève: Librairie Droz, [1839]-

Publicació periòdica semestral que emana de la prestigiosa institució francesa dedicada a la cultura escrita i a les arts del llibre, des de l'època medieval fins a la contemporània. Primordialment, la revista està dedicada a l'assaig i a l'estudi històric. L'apartat de *Bibliographie* està dedicat exclusivament a la història del llibre, als manuscrits i als impresos moderns. És un recurs informatiu d'alta erudició. Està buidada dins d'*ABC-CLIO*, *Art & Humanities Citation Index* i *Current Contents Art & Humanities*, entre d'altres.

Topogràfic BC: 9(4)B(05)Bib 8º

Accés: només als sumaris i als resums, a la pàgina següent:

<http://www.enc.sorbonne.fr> [consulta: juliol 2008]

- ❖ **Bibliothèque d'humanisme et renaissance: travaux et documents.** Genève: Librairie Droz, [1934]-

Revista en paper publicada per l'Association d'Humanisme et Renaissance i la Librairie Droz, de Suïssa. Va ser fundada l'any 1934 amb el títol "Humanisme et Renaissance" per Eugénie Droz i Abel Lefranc. Ràpidament es va imposar com una de les més importants per a l'estudi del Renaixement, amb destacats especialistes del tema. Es publiquen 3 fascicles per any i a més del format paper, es troba disponible en DVD. L'accés en línia queda restringit als sumaris, a partir de l'any 1970 fins a l'actualitat. <http://www.droz.org> [consulta: juliol 2008]

- ❖ **Buchhandelsgeschichte.** Frankfurt am Main: Buchhandler-Vereinigung, [1974]-

Continuació d'*Archiv fur Geschichte des Buchwesens*. De periodicitat igualment irregular. La publicació també se centra en la història de la codicologia i del món del llibre germànic. La nova etapa estructurarà la revista en tres seccions: articles o estudis especialitzats; un apartat de notícies breus, i finalment una secció de ressenyes i comentaris. Com la seva publicació anterior, està dedicada a l'investigador i estudiós en el món de la cultura escrita germànica.

Topogràfic BC: S Ber-4-207

Servei d'Accés i Obtenció de Documents

- ❖ ***Codices manuscripti : Zeitschrift für handschriftenkunde*** Wien: Brüder Hollinek, [1975]-

Publicació periòdica especialitzada en el món del còdex medieval. És multilingüe i de periodicitat trimestral. Els números contenen articles i estudis especialitzats al voltant del manuscrit medieval, acompanyats d'una secció dedicada a les ressenyes bibliogràfiques.
Topogràfic BC: R 091(05)(43.6)Cod 4º

- ❖ ***Digital medievalist. Journal***
<http://www.digitalmedievalist.org/journal/> [consulta: abril 2008]

Publicació periòdica digital sobre el món de la paleografia i el manuscrit medieval. De periodicitat anual. Recull contribucions al món de la paleografia i a l'ús de les tecnologies de la informació en aquest camp. La revista forma part d'un conjunt de recursos més amplis sobre el món medieval i la història de l'escriptura..

- ❖ ***Gazette du livre medieval : bulletin semestriel.*** Paris: CEMI, 1982-

Publicada per l'associació homònima i amb l'assessorament científic de l'Institut de Recherches et d'Histoire des Textes et du Laboratoire de Médiévistique Occidentale de París. És una revista exclusivament dedicada al món de la història del llibre i a la cultura escrita. De periodicitat semestral, s'organitza principalment en tres o quatre seccions segons la proximitat de les contribucions. No obstant això, com a fixes, figuren les següents: *Congrès et colloques internationaux, Journées d'étude, séminaires, conférences*, i, finalment, *Vient de paraître*, una secció dedicada a revisió bibliogràfica de les principals novetats. A part és clar, de l'apartat dedicat a les contribucions específiques com articles o estudis específics. Acepta contribucions en francès, italià, alemany i anglès.

Topogràfic BC: 002(091)"04/14"(05)Gaz 8º

Disponible en versió electrònica: cal ressaltar aquest format, ja que inclou altres aspectes com enllaços a pàgines especialitzades o bibliografies específiques:

<http://www.gazlimes.org> [consulta: abril 2008]

- ❖ ***Manuscripta : a journal for manuscript research***
Saint Louis: Vatican Film Library, Saint Louis University, [1954]-

Publicació periòdica editada per la Vatican Film Library de la Saint Louis University dels Estats Units d'Amèrica. És semestral i especialitzada en la investigació en matèries com la paleografia, la codicologia, il·luminació de manuscrits, diplomàtica, la producció de llibres, la història del llibre i la impremta, etc. Està organitzada en tres seccions: articles, ressenyes bibliogràfiques i notícies breus. Es troba indexada a *Historical abstracts, MLA i RILA*.

Topogràfic BC: R 091(05)Man 8º

- ❖ ***Quaerendo : a quaterly journal from de low countries devoted to manuscripts and printed books***
Leiden: E.J. Brill, [1971]-

Publicació periòdica de caràcter erudit editada a Holanda, i amb especial èmfasi en l'estudi del món del llibre i de la impremta en aquells territoris. De periodicitat semestral, està composta de dues seccions principals; la primera, *Contents*, dedicada a articles i estudis de gran vàlua intel·lectual, i l'altra, *Book reviews*, d'anàlisi bibliogràfica de novetats i ressenyes. És especialment interessant per a aquells investigadors dedicats a l'estudi de les arts del llibre i de la codicologia als Països Baixos, de l'època medieval a l'època moderna.

Topogràfic BC: S Ber-8-7

Servei d'Accés i Obtenció de Documents

Disponible en versió electrònica: <http://www.ingentaconnect.com/content/brill/qua> [consulta: abril 2008]

Accés: gratuït als sumaris. L'opció a text complet és de pagament.

❖ ***Revue d'histoire des textes***

Paris: CNRS, 1971-

Publicació periòdica de caràcter erudit que emana de l'Institut de Recherche et d'Histoire des Textes del CNRS. Es tracta principalment d'una revista orientada a l'anàlisi de textos medievals, que dona un especial èmfasi als manuscrits. Encara que contingui aportacions de caràcter lingüístic i literari, també es dona una especial importància al món del manuscrit com a part de la disciplina d'història del llibre i la cultura escrita, concretament la secció o apartat titulat Notes. **Topogràfic BC: 002(06)(44.361)Rev 4º**

❖ ***Scriptorium : revue internationale des études relatives aux manuscrits = international review of manuscript studies***

Bruxelles: Centre d'étude des manuscrits, 1947-

Es tracta d'una famosa publicació periòdica de reconeguda importància en el món de l'estudi i la investigació del manuscrit medieval. Inclou contribucions en diferents llengües. La revista està formada per tres seccions: la d'articles o estudis especialitzats d'una entitat considerable; Notes et materiaux, una secció de contribucions més breus, i Comptes rendus, bàsicament un recull de ressenyes sobre monografies o estudis publicats recentment. De periodicitat semestral, és un referent en el món de la paleografia medieval.

Topogràfic BC: R 091(05)(493)Scr 4º

❖ ***Scrittura e civiltà***

Firenze: Leo. S. Olschki, [1977]-2001

Revista anual tancada (consta d'un total de 25 volums), editada per Leo S. Olschki Editori, de Florència. Escrita majoritàriament en italià, inclou articles en francès, anglès i castellà. Va començar l'any 1977 i el darrer número és del 2001.

Topogràfic BC: R 930.27(05)Scr 8º

❖ ***Studi e Testi***. Roma: Tipografia Vaticana, 1900-

Col·lecció de monografies, oberta, publicada per la Biblioteca Apostolica Vaticana. El primer número és del 1900 i es continua publicant. Neix amb l'objectiu de recollir els estudis i els textos fruit del treball de catalogació dels manuscrits de la institució, a cura dels propis escriptors vaticans. Més tard, s'obrí a d'altres investigadors externs i, posteriorment, a l'estudi d'altres fons. Es tracta d'una de les col·leccions erudites més insignes, pel seu estil, contingut, extensió i profunditat.

BASES DE DADES

❖ ***BITECA***. <http://sunsite.berkeley.edu/Philobiblon/phhmbi.html> [consulta: juliol 2008].

BITECA és un projecte que pretén reunir una informació, sistematitzada i comprovada directament dels originals, sobre els manuscrits i impresos que recullen obres catalanes medievals, fixant el final d'aquest període a la mort de Ferran el Catòlic. El motor de cerca és a través de PhiloBiblon. PhiloBiblon conté 3 bibliografies per separat, cadascuna de les quals té la seva pròpia pàgina: BETA / Bibliografía Española de Textos Antiguos; BITAGAP / Bibliografía de Textos Antigos Galegos e Portugueses; BITECA / Bibliografía de Textos Catalans Antics.

Servei d'Accés i Obtenció de Documents

- ❖ **Brepolis.** <http://www.brepols.net/publishers/brepolis.htm>. [consulta: juliol 2008]

Brepolis és, des del 2001, la seu dels projectes en línia dels editors Brepols, especialitzats en recursos d'investigació i recerca en el camp de les Humanitats.

Entre les bases de dades que ofereix, a destacar la **International Medieval Bibliography (IMB)** que conté més de 300.000 registres d'articles, en més de 30 llengües, classificats per data, matèria i lloc, que s'actualitza trimestralment i s'incrementa amb 10.000 entrades cada any. És una eina incomparable pels medievalistes, per accedir a la bibliografia corrent que es publica a Europa, Amèrica i part Àsia. Es troba també disponible en CD-ROM.

Accés: restringit als subscriptors.

- ❖ **JSTOR.** www.jstor.org [consulta: juliol 2008].

Base de dades de revistes d'art, humanitats i ciències socials, amb accés al text complet dels articles escanejats, fet que li dóna el valor afegit de poder veure el format original de la revista. Es troben títols des del s. XVII fins a l'actualitat, i el seu abast temporal és des del primer número de la revista fins 3-5 anteriors al darrer. Permet la descarrega i/o impressió en format pdf i tiff i la consulta simultània a usuaris il·limitats.

Accés: restringit a subscriptors

- ❖ **Schoenberg Database of Manuscripts**
<http://dewey.library.upenn.edu/sceti/sdm/> [consulta: juliol 2008]

Interessant recurs informatiu sobre el món dels manuscrits, es tracta d'una base de dades comercial de manuscrits. Aplega les vendes realitzades sobre un total d'unes 100.000 transaccions comercials. Els registres de compra/venda recullen una completa informació bibliogràfica i les dades de la venda, entre les quals consten apartats com el comprador, la data de la venda, els diners obtinguts, la procedència i també la sala de subhastes que va vendre el manuscrit.

6- BIBLIOGRAFIA REFERENCIAL ESPECIALITZADA PER A L'ESTUDI DE LA HISTÒRIA DEL MANUSCRIT MEDIEVAL A LA BIBLIOTECA DE CATALUNYA

Podeu ampliar la informació cercant al catàleg de la Biblioteca de Catalunya <http://bc.cbuc.cat/> per les diferents matèries, per ex.: Abreviatures llatines, Abreviatures catalanes, Caplletres, Miniatura...

DICCIONARIS, TERMINOLOGIES I ENCICLOPÈDIES

- ❖ **Antiquarian dictionary**
<http://cerl.sub.uni-goettingen.de/ct/> [consulta: juliol 2008]

Glossari multilingüe (anglès, francès, alemany, neerlandès) de termes relacionats amb el món del llibre antic. Conté correspondències idiomàtiques, però les entrades no contenen definicions o altres continguts complementaris. Útil per a professionals del llibre en general i per a curiosos.
Accés: lliure

- ❖ **ARNALL I JUAN, M. Josepa.** *El Llibre manuscrit*. Barcelona: Servei de Llengua Catalana de la Universitat de Barcelona; Edicions Universitat de Barcelona, Vic: Eumo, 2002. 337 p.: il.; 24 cm

Terminologia multilingüe al voltant de la codicologia, l'escriptura i el llibre manuscrit. Els termes estan ordenats alfabèticament, i cadascuna de les entrades conté una breu explicació,

Servei d'Accés i Obtenció de Documents

acompanyada sovint d'una il·lustració i la seva translació al castellà, francès i italià. Bibliografia complementària. Introducció al món del manuscrit medieval.

Topogràfic BC: R 091(038)Arn 8º

- ❖ Capelli. Dizionario di Abbreviature Latine ed Italiani
<http://www.hist.msu.ru/Departments/Medieval/Cappelli/> [consulta: juliol 2008]

Diccionari fonamental d'abreviatures llatines i italianes.

- ❖ **Medieval manuscript manual**
<http://gandalf.hit.uib.no/non/echt/budapest/ManMan/frame7.html> [consulta: juliol 2008]

Glossari de termes en anglès relacionats amb el món del llibre manuscrit. Breu i concisa explicació del terme. Inclou enllaços complementaris.

Accés: lliure

- ❖ **MUZERELLE**, Denis. *Vocabulaire codicologique : répertoire méthodique des termes français relatifs aux manuscrits*. Paris: CEMI, 1985 265 p., [59] p. de lám.; 27 cm

Glossari de termes relacionats amb el món del llibre manuscrit. Ordenació temàtica i alfabètica. Cadascuna de les entrades conté una concisa explicació del terme. Al final de l'obra s'adjunten apèndixs documentals on figuren les il·lustracions i els gràfics que completen els conceptes. Conté índexs i bibliografia addicional.

Topogràfic BC: R 091(038) Muz-4- Disponible en versió electrònica:

<http://vocabulaire.irht.cnrs.fr/vocab.htm> [consulta: juliol 2008]

Accés: lliure

- ❖ **OSTOS SALCEDO**, Pilar. *Vocabulario de codicología*. (versió espanyola de Denis Muzerelle). Madrid: Arco/Libros, cop. 1997. 390 p. : il. ; 22 cm

Versió espanyola de la l'obra homònima de Muzerelle. Introdueix, no obstant això, alguns canvis com l'ordenació conceptual, i divideix el corpus general en seccions com la il·luminació, l'enquadernació, etc. Les entrades estan ordenades alfabèticament. El contingut dels articles és breu i concís. Aporta un correcte apèndix documental. Inclou bibliografia complementària. És una obra d'introducció al món del còdex d'època antiga i medieval.

Topogràfic BC: BtMan 091(038)Ost-8º

OBRES ENCICLOPÈDIQUES

- ❖ **AGATI**, Maria Luisa. *Il Libro manoscritto: introduzione alla codicologia*. Roma: L'Erma di Bretschneider, cop. 2003. 501 p. : il. ; 24 cm

Exhaustiu tractat sobre el llibre manuscrit des dels orígens del còdex com a suport informatiu. L'autora en tracta els diferents vessants, però dona molta importància al manuscrit medieval i al seu univers propi: miniatures, caplletres, enquadernació, el paper, filigranes, etc. Encara que el subtítol indiqui que es tracta d'una introducció, no és un llibre per a profans. Conté una bibliografia molt completa, però la seva ordenació alfabètica no la fa apta per a cercar per especialitats. Presenta un bon nivell gràfic i un índex complet.

Topogràfic BC: SL 091 Aga

Servei d'Accés i Obtenció de Documents

❖ *L'Art du livre*

<http://expositions.bnf.fr/fouquet/reperes/32/index32.htm> [consulta: abril 2008]

Interessant conjunt de recursos visuals a l'entorn del món del llibre manuscrit medieval. Realitzat per la Bibliothèque National de France. El suport, l'escriptura, les miniatures i la difusió són alguns dels aspectes que tracta aquest enllaç. El format és absolutament didàctic, encara que amb una qualitat excel·lent. Forma part d'una col·lecció d'altres recursos virtuals en format mostra o exposició.

❖ **DAIN**, A. *Les Manuscrits*. Paris: "Les Belles lettres", 1975. 222 p., 4 p. de lám.: il.; 22 cm

Assaig especialitzat sobre el manuscrit com a representació del saber medieval. L'autor explora els diferents vessants que engloben el món del manuscrit medieval, entre els quals hi ha el codicològic i el bibliogràfic. Està molt orientat cap als teòrics del manuscrit com a element cultural de la medievalitat, i no tant cap als estudiosos de la història del llibre. Conté un índex molt complet i una bibliografia complementària.

Topogràfic BC: Ber-8-6564

❖ **RUIZ**, Elisa. *Manual de codicologia*. Madrid: Fundación Germán Sánchez Ruipérez: Pirámide, 1988. 428 p., [16] p. de lám.: il.; 22 cm

Obra de referència en forma de manual sobre el còdex com a suport informatiu. L'autora fa un recorregut general per la majoria de facetes que componen el llibre com a objecte de transmissió cultural. Cada capítol conté bibliografia complementària. Només per a teòrics dels còdexs i professionals de la codicologia.

Topogràfic BC: SL 02(082.1)Bib

REPERTORIS DE COPISTES I IL·LUMINADORS

❖ **D'ANCONA**, Paolo. *Dictionnaire des miniaturistes du moyen âge et de la Renaissance dans les différentes contrées de l'Europe*. Millwood (N.Y.): Kraus Reprint, 1982. X, 239 p., [7], CXLVIII f. de lám.: il.; 31 cm

Recopilació de miniaturistes medievals i d'època moderna dedicats a la il·luminació de manuscrits. L'autor, en la introducció, comenta que en la selecció ha obviat els copistes, els cal·lígrafs, els mecenes, etc. Les entrades aporten una informació sintètica i situen cronològicament l'artista i l'indret de producció. En la majoria dels casos s'inclou bibliografia. La segona part de l'obra està dedicada a la reproducció de miniatures en forma de làmines; malauradament, totes són en blanc i negre. Conté bibliografia complementària.

Topogràfic BC: R 091.3(038)Dan 4º

❖ **DOMÍNGUEZ BORDONA**, Jesús. *Diccionario de iluminadores españoles*. Madrid: Imp. Edit. Maestre, 1957. 128 p.; 24 cm

Repertori de miniaturistes i artistes il·luminadors de manuscrits dels regnes hispànics. Les entrades són breus i sintètiques, ordenades alfabèticament, i aporten una mínima informació biogràfica, el taller copista i algunes de les obres més notables de l'artista. Així mateix, conté una referència que indica l'autor o especialista que ha treballat o estudiat l'artista, i la referència bibliogràfica corresponent. Inclou una breu bibliografia.

Topogràfic BC: Ber-8-6492

Servei d'Accés i Obtenció de Documents

CAPLETRES

- ❖ **ALEXANDER**, J. J. G. *The Decorated letter* London: Thames and Hudson, 1978. 118 p., 40 p. de lám.: il.; 28 cm

Introducció al món de les capletres del manuscrit medieval. L'obra consta de tres parts diferenciades. La primera és el corpus teòric al voltant d'aquest tipus de decoració; la segona és un apartat bibliogràfic, i, la tercera, la componen les làmines que exemplifiquen amb magnífica precisió el treball de l'artista. Tot i que eminentment gràfica, es tracta d'una aproximació al món de la caplletra.

Topogràfic BC: Ber-4-2261

MINIATURES

- ❖ **BACKHOUSE**, Janet. *The Illuminated manuscript*. Oxford: Phaidon, 1987. 80 p.: il. algunes col.; 28 cm

Eminentment il·lustrada, es tracta d'una interessant síntesi al voltant de la il·luminació amb miniatures dels manuscrits medievals. Orientada a un públic profà, destaquen sobretot els exemples exposats per la qualitat i la transcendent importància dels manuscrits ressenyats.

Topogràfic BC: Ber-4-2259

- ❖ *Les Belles heures de Duc Jean de Berry*. Millard Meiss et Elizabeth H. Beatson (ed.). [Paris: Draeger Edit., 1975]. 268 p.: il.; 25 cm

Facsimil de les famoses *Très riches heures* del Duc Jean de Berry, il·luminat i miniat de manera artística pels germans Limbourg. El manuscrit és considerat com una de les mostres més excel·lents de la il·luminació de còdexs de la baixa època medieval, que anticipa el despertar de la pintura flamenca de l'inici de la modernitat amb exponents com Van Eyck o altres. El facsimil, de gran qualitat —en la reproducció de les pàgines—, inclou també comentaris a l'obra i a les seves miniatures. Tant pel valor codicològic com pel seu valor artístic, el facsimil és interessant per a estudiosos d'ambdues disciplines, la codicologia i la història del llibre antic, i també per als estudiosos de la història de l'art.

Topogràfic BC: Ber-8-9491

Disponible en versió electrònica:

<http://humanities.uchicago.edu/images/heures/heures.html> [consulta: agost 2007]

Accés: lliure

- ❖ **BOLOGNA**, Giulia. *Manuscritos y miniaturas : el libro antes de Gutenberg*. Madrid: Anaya, 1988. 197 p.: principalment il. col.; 32 cm

Es tracta d'un estudi molt complet sobre el món del còdex i del manuscrit medieval, i especialment de la il·luminació de miniatures i dels seus principals artistes i exponents. L'autor tracta la temàtica de manera cronològica i espacial, i desenvolupa teòricament les principals tècniques artístiques tant a nivell pictòric com de la fabricació de paper o de les arts de l'enquadernació. La qualitat i la varietat de les il·lustracions de les miniatures reproduïdes són excel·lents, i domina el color per sobre del blanc i el negre. Així mateix, també destaca la varietat en les fonts de manuscrits seleccionats. Els últims capítols estan dedicats a seleccionar els manuscrits considerats més valuosos d'algunes biblioteques. Igualment, hi ha un capítol dedicat a enumerar els principals il·luminadors i artistes d'època medieval. Conté una bibliografia molt útil i un índex. És una obra orientada a no professionals en la disciplina.

Topogràfic BC: SL 002 Bol

Servei d'Accés i Obtenció de Documents

- ❖ **BYVANCK, A. W.** *La Miniature dans les Pays-Bas septentrionaux*. Paris: Éditions d'art et d'histoire, 1937. 185 p., C f. de lám.; 33 cm

Es tracta d'un estudi molt detallat de la miniatura medieval dels Països Baixos. L'autor la diferencia geogràficament de la flamenca, sobretot per l'influx i la importància d'aquesta darrera. Com en la majoria d'aquest tipus d'obres, un corpus teòric precedeix una col·lecció de reproduccions de les miniatures i els manuscrits prèviament ressenyats. Les reproduccions són d'una gran qualitat, malgrat l'absència de color. Les fitxes que descriuen els manuscrits contenen informacions complementàries molt vàlides, entre les quals hi ha una bibliografia complementària i la procedència dels manuscrits, entre altres. És una obra per a especialistes en la matèria. Conté un índex.

Topogràfic BC: Ber-Fol-670

- ❖ **DOMÍNGUEZ BORDONA, Jesús.** *La Miniatura española*. Firenze: Edit. Pantheon, 1930. 2 v. ; 31 cm

És una extensa i completa obra al voltant de la miniatura medieval hispànica. Està dividida en dos volums. L'autor fa un recorregut cronològic per les diferents manifestacions i estils de miniatures segons els regnes hispànics i els escriptors. No obstant això, en l'apartat teòric no arriba més enllà del segle XI, la miniatura romànica catalana. Minucios i erudit, les làmines amb les reproduccions de les miniatures i il·luminacions són de bona qualitat, malgrat que la majoria no reflecteixen els colors originals. Conté una bibliografia i un índex. Es tracta d'una aproximació visual a la miniatura hispànica, però no gaire útil per a investigadors.

Topogràfic BC: Ber-Fol-347-348

- ❖ **DURRIEU, Paul.** *La Miniature flamande au temps de la Cour de Bourgogne (1415-1530)*. Bruxelles [etc.]: Libr. nationale d'Art et d'Histoire [etc.], 1921. 80 p., CIII f. de lám.; 36 cm

Interessant monografia sobre la miniatura flamenca de l'època baix medieval i de l'inici de l'època moderna. Fructífera quant a artistes i il·luminadors (Tavernier, germans Limbourg i fins i tot Van Eyck), la miniatura flamenca d'aquesta època destaca per ser un dels zenits en aquesta manifestació pictòrica. L'obra està estructurada en dues parts, una de teòrica i més breu, i la segona, en què es recullen les reproduccions de les miniatures dels manuscrits esmentats i que conté una descripció bibliogràfica àmplia. La qualitat de les reproduccions és molt bona. Presenta bibliografia i índex.

Topogràfic BC: Ber-Fol-81

- ❖ **HERBERT, J.A.** *Illuminated manuscripts*. London: Methuen and Co., 1911. 356 p.: il.; 26 cm

Compendi sintètic sobre la il·luminació de manuscrits medievals. L'autor fa un recorregut cronològic per la història del manuscrit medieval a través de les diferents etapes. Combina teoria amb exemples de miniatures, la majoria en blanc i negre. És un bon manual per a disposar d'una visió general sobre la història de la il·luminació i les miniatures medievals. Conté una bibliografia complementària.

Topogràfic BC: R 091(02)Her-4

Disponible en versió electrònica:

http://posner.library.cmu.edu/Posner/books/book.cgi?call=741.64_H53I_1911 [consulta: juliol 2008]

Servei d'Accés i Obtenció de Documents

- ❖ **IBARBURU ASURMENDI**, M. Eugènia. *De capitibus litterarum et aliis figuris: recull d'estudis sobre miniatura medieval*. Barcelona: Departament d'Història de l'Art, Universitat de Barcelona, 1999. 455 p.: il.; 24 cm

Recopilació d'articles i estudis realitzats per l'especialista en miniatura i en codicologia medieval M. Eugènia Ibarburu. Els articles i treballs especialitzats es troben agrupats segons l'escriptori o monestir on foren copiats. Així, hi ha estudis sobre l'escriptori de Ripoll, el de Vic, i també sobre manuscrits dipositats a diferents arxius de Catalunya (Arxiu Capitular de Tortosa, etc.). Abunden els estudis detallats sobre manuscrits concrets. Recull molt útil per als estudiosos de la miniatura catalana medieval.

Topogràfic BC: 2000-8-14600

- ❖ **LECOY DE LA MARCHE**, A. *Les Manuscrits et la miniature*. Paris: A. Quantin Impr-Lib., [19-?]. 353 p.; 21 cm

Breu compendi del manuscrit medieval i de l'art de la miniatura en llengua francesa. Aprofundeix en els aspectes de manuscrits i miniaturistes de l'àmbit francès. Precisament, el seu valor es troba en aquest aspecte, ja que es tracta d'un estudi que pràcticament no ha estat superat. No obstant això, el fet que se centri en l'àmbit francòfon el converteix en una obra d'especialitat. No cal dir que els exemples i les poques il·lustracions que apareixen són d'exemples francesos. És una obra útil per aquelles persones interessades en el manuscrit i la miniatura francesa medieval.

Topogràfic BC: Ber-8-6539

- ❖ **MARTIN**, Henry. *La Miniature française du XIIIe au XV siècle*. Paris [etc.]: Libr. nationale d'Art et d'Histoire [etc.], 1923. 118 p., [4], 100 f. de làm.; 36 cm

Estudi de l'art de la miniatura en els manuscrits francesos d'època baixmedieval (segles XIII-XV). És una obra estructurada en tres parts: un corpus teòric, la descripció d'alguns dels manuscrits il·luminats més excel·lents, i les làmines amb les reproduccions corresponents. Es tracta d'una aproximació visual a la miniatura francesa dels segles medievals.

Topogràfic BC: R 096.1(44)Mai

- ❖ **MILLAR**, Eric G. *La Miniature anglaise aux XIV et XV siècles*. Paris: Edit. G. van Oest, 1928. 113 p., 100, 1 p. de làm.: il.; 31 cm

Estudi monogràfic sobre l'art de la miniatura anglesa dels segles de la baixa edat mitjana. L'autor distingeix dos grans grups: les miniatures clarament influïdes per l'escola francesa i les d'estil clarament anglès. L'obra s'estructura en tres cossos: un corpus teòric a l'inici de l'obra, seguit de les descripcions d'obres clau i la visualització gràfica de les principals il·luminacions dels manuscrits ressenyats prèviament. Destaca el grau d'informació aportada en les descripcions dels manuscrits, sobretot en el cas dels artistes il·luminadors. Les reproduccions de les miniatures, malgrat l'absència de color, tenen un nivell de detall òptim. És una obra imprescindible per a aprofundir en el món de la miniatura anglesa del final de l'època medieval. És recomanable per a investigadors en la matèria.

Topogràfic BC: Ber-Fol-375

Servei d'Accés i Obtenció de Documents

- ❖ **NORDENFALK**, Carl. *L'Enluminure au Moyen Âge*. Genève: Skira, cop. 1988. 139 p.: il. col.; 28 cm

Recorregut per les il·luminacions de manuscrits de l'Europa occidental i l'Imperi Bizantí d'època altomedieval (segles v-xi). És una síntesi dels principals trets d'aquesta tècnica pictòrica, alguns dels il·luminadors més importants i alguns dels manuscrits més famosos d'aquesta època. És un manual introductor al món dels manuscrits d'època tardoromana i altomedieval. Totes les làmines són en color.

Topogràfic BC: Ber-4-2256

- ❖ **PÄCHT**, Otto. *La Miniatura medieval: una introducció*. Madrid: Alianza Editorial, 1987. 221 p.: il.; 29 cm

Obra que tracta de les arts pictòriques orientades a la il·luminació de manuscrits medievals, majoritàriament de caire religiós: bíblies, psalteris, llibres d'hores, etc. L'autor, doncs, aboca els seus coneixements en l'àmbit del còdex manuscrit religiós i fa una especial èmfasi en el concepte de les caplletres. En l'apartat formal, cal destacar la profusa reproducció de miniatures en color i en blanc i negre, un útil glossari de termes específics i una bibliografia temàtica. Conté un índex.

Topogràfic BC: Ber-4-2274

- ❖ **PLANAS**, Josefina. *El Esplendor del gòtic catalán : la miniatura a comienzos del siglo XV*. [Lleida: Edicions de la Universitat de Lleida], cop. 1998. 256 p.: il.; 24 cm

Estudi especialitzat al voltant de la miniatura medieval catalana. L'autora fa un repàs als principals escriptors i escoles artístiques que tingueren influència en aquesta manifestació artística en terres catalanes i d'influència catalana. La part teòrica és complementada amb una segona part dedicada a les reproduccions de les obres esmentades prèviament. Malauradament la majoria de les reproduccions no reproduïxen el color original. És una bona síntesi dedicada a la miniatura catalana medieval. Destaca la copiosa i completa bibliografia complementària sobre les arts pictòriques aplicades a la il·luminació de manuscrits. És una obra indicada per a estudiosos i interessats en la matèria amb un coneixement previ.

Topogràfic BC: 2000-8-3781

- ❖ **PORCHER**, Jean. *L'Enluminure française*. Paris: Arts et Métiers Graphiques, [1959]. 88 p., 90 f de lám. col.: il.; 31 cm

Introducció més visual que teòrica a l'univers de la miniatura francesa d'època medieval (Jean Pucelle, els germans Limbourg,...). La part primordial de l'obra és la secció dedicada a les làmines de les miniatures. Està orientada a interessats en la miniatura medieval, però no als especialistes.

Topogràfic BC: Ber-Fol-350

- ❖ **SALMI**, Mario. *La Miniatura italiana*. Barcelona: Labor, DL 1962. 251 p.: il.; 30 cm

Es tracta d'un estudi especialitzat de la miniatura italiana d'època medieval. L'obra està organitzada en dues parts ben diferenciades: l'una aporta un corpus teòric al voltant de la disciplina, i l'altra són reproduccions de les miniatures dels manuscrits que se citen a la part teòrica. Les reproduccions són de bona qualitat, i predominen en quantitat les miniatures

Servei d'Accés i Obtenció de Documents

acolorides. Inclou bibliografia. És una obra molt útil per a estudiosos tant de les disciplines codicològiques com per als investigadors en història de l'art.

Topogràfic BC: 75-Fol-78

- ❖ **SILVA Y VERASTEGUI**, Soledad de. *La Miniatura medieval en Navarra*. Pamplona: Gobierno de Navarra, 1988. 207 p.: il. (algunes col.); 28 cm

Recull d'estudis sobre manuscrits navarresos medievals miniats. L'autora recorre els dos centres on es troben dipositats la majoria d'aquests documents, l'Archivo General de Navarra i la Biblioteca de la Catedral de Pamplona. L'anàlisi se centra en diversos manuscrits religiosos medievals, sobretot en l'àmbit artístic. És un llibre profusament il·lustrat, encara que la majoria de les reproduccions són en blanc i negre. És útil per a estudiosos de la il·luminació de manuscrits medievals com a manifestació artística.

Topogràfic BC: Ber-4-2269

- ❖ **UNTERKIRCHER**, Franz. *Die Buchmalerei: entwicklung, technik, eigenart*. Wien und München: Verlag Anton Schroll & Cia., 1974. 164 p.: il.; 27 cm

És un compendi de l'art de la miniatura al llarg de la història del llibre, en el qual es fa una especial èmfasi en l'època medieval a l'Europa occidental. No obstant això, fa breus referències a altres cultures com la islàmica i les orientals. Les reproduccions de les miniatures són de molt bona qualitat. Conté un índex i un bibliografia complementària.

Topogràfic BC: Ber-4-2272

- ❖ **VILLALBA DÁVALOS**, Amparo. *La Miniatura valenciana en los siglos XIV y XV*. Valencia: Institución Alfonso el Magnánimo, 1964. 298, 198 p.; 23 cm

És una monografia especialitzada en miniatura valenciana d'època baixmedieval, dels segles XIV i XV. L'obra se centra majoritàriament en dos membres de la famosa família d'il·luminadors valencians, els Crespí. Concretament, les figures ressaltades són les de Domènec i Leonard Crespí. Es tracta d'un estudi orientat primordialment a especialistes en llibre antic i història de l'art baixmedieval. Conté un bibliografia complementària interessant.

Topogràfic BC: Ber-8-6574

REPERTORIS DE MINIATURES I IL·LUMINACIONS

- ❖ **Miniatura: guies de recursos**
<http://hipatia.uab.es/internart/eie562.htm> [consulta: abril 2008]

Pàgina web que recull una multitud de recursos virtuals relacionats amb el món de la miniatura, essencialment a nivell europeu, llevat dels Estats Units d'Amèrica.

La majoria dels enllaços ressenyats contenen reproduccions de gran qualitat de manuscrits il·luminats. Algunes de les pàgines recollides estan dedicades a obres concretes com "Les Très Riches Heures du Duc de Berry" o el "Book of Kells", entre altres. És recomanable per a l'accés tant a manuscrits digitalitzats com a projectes de digitalització i conservació a nivell nacional.

REPERTORIS D'INCIPITS

- ❖ **CHEVALIER**, Ulysse. *Repertorium hymnologicum : Catalogue des chants, hymnes, proses, séquences tropes en usage dans l'église latine, depuis les origines jusqu'à nos jours.* Louvain: Impr. Lefevre, 1892-1920. 6 v.; 25 cm

Inventari d'incipits de manuscrits litúrgics recollits en biblioteques de França. Cadascuna de les entrades està composta per les primeres paraules que formen l'incipit, el nombre d'estrofes que el componen, les dades del document font i la seva localització. És una obra monumental que proporciona informació cabdal per a la identificació de manuscrits d'obres litúrgiques.

Topogràfic BC: R 264-068:016 4º

Disponible en versió electrònica, totalment escanejat i a gran definició:

http://webserver.erwin-rauner.de/chevalier/chevalier_suche.asp [consulta: abril 2008]

PAPER

- ❖ **HUNTER**, Dard. *Papermaking : the history and technique of an ancient craft.* New York: Dover Publications, [1978]. XXIV, 611, XXXVII p.: il.; 22 cm

Monografia de síntesi dedicada a la invenció, la manufactura, l'ús i la difusió del paper. Fa un recorregut cronològic per les diferents fases i tipologies de materials emprats per a la fabricació del paper. Detalla els procediments i les tècniques i els principals utensilis. Es tracta d'una completa revisió des dels orígens a l'antiga Xina fins a les modernes fàbriques. Aporta una interessant cronologia, una completa bibliografia i un índex general. És útil per a especialistes i públic en general.

Topogràfic BC: Ber-8-8644

FILIGRANES

- ❖ **BRIQUET**, C.M. *Les Filigranes: dictionnaire historique des marques du papier: de leur apparition vers 1282 jusqu'en 1600.* Leipzig: Karl W. Hiersemann, 1923. 4 v.; 32 cm

Recopilació de filigranes dels segles XIII al XVII, en llibres i documents de biblioteques i arxius de França, Suïssa, Itàlia, Alemanya, Bèlgica, Països Baixos i Àustria. L'autor no recollí mostres de localitzacions hispàniques per qüestions històriques. L'ordenació és alfabètica, segons el signe o la figura representada a la filigrana; i dins el grup per ordre cronològic.

L'entrada aporta la data, les dimensions de la filigrana, la bibliografia i la localització de l'obra. Al final de cadascun dels volums, hi ha les representacions de les filigranes ressenyades.

Topogràfic BC: R 676.32 Bri 4º

- ❖ **MARMOL**, F. del. *Dictionnaire des filigranes: classés en groupes alphabétiques et chronologiques.* Namur: Jacques Godenne, 1900. XIV p., 192 p.: il.; 25 cm

Obra peculiar sobre la filigrana en paper, en la qual es barregen la recopilació, l'enumeració i la classificació d'aquests elements, per tipus o morfologia i per les cronologies en les quals foren emprades, i per altra part s'exposen els dissenys de filigranes que l'autor disposa en la seva col·lecció. En aquest punt, pot existir o no correspondència entre la recopilació i la col·lecció particular. Aporta bibliografia complementària i específica.

Topogràfic BC: Ber-8-8704

Servei d'Accés i Obtenció de Documents

- ❖ **MIDOUX**, Etienne. *Etude sur les filigranes des papiers, employés en France aux XIVe et XV siècles: accompagnée de 600 dessins lithographiés*. Paris: Dumoulin: A. Claudin, 1868. 64, [168] p.: il.; 23 cm

Estudi sobre les filigranes de paper existents a França durant els segles XIV i XV. La recopilació s'ha efectuat mitjançant la cerca en arxius i biblioteques de França. Conté una breu introducció sobre el món de la filigrana, seguida d'un registre detallat de la filigrana i la seva localització en arxius i biblioteques. La part final —la més àmplia— de l'obra conté les il·lustracions de les filigranes ressenyades.

Topogràfic BC: Ber-8-8679

- ❖ **VALLS I SUBIRÀ**, Oriol. *Paper and watermarks in Catalonia = El Papel y sus filigranas en Catalunya*. Amsterdam: The Paper Publications Society, 1970. 2 v.: il.; 32 cm

Obra de referència cabdal sobre filigranes catalanes i de la Península Ibèrica. El primer volum és un compendi teòric sobre el naixement, la creació i el desenvolupament de l'art de la filigrana i del paper a Catalunya. Inclou, fins i tot, mapes on s'identifiquen els principals molins paperers de Catalunya. El segon volum és el complement il·lustrat a les exposicions teòriques del primer. Reuneix més d'un miler de filigranes catalanes i un altre miler entre ibèriques i clàssiques. Es tracta, doncs, d'una obra de referència per a aquells estudiosos del tema de la filigrana catalana. Es tracta d'una obra bilingüe, anglès-castellà.

Topogràfic BC: Ber-Fol-520-521

- ❖ **Die Wasserzeichenkartei Piccard im Hauptstaatsarchiv**. Stuttgart: W. Kohlhammer, <1987-1997>. v.

Obra magna de registre, identificació i codificació de filigranes. Cadascun dels volums de l'obra està dedicat a una figura o motiu recurrent en l'àmbit de la fabricació de filigranes. Els volums es divideixen en dues parts: una és la dedicada a la descripció i a la localització. Les entrades contenen, a part d'un número identificatiu, el número de corondells i puntillons del paper, les dimensions de la filigrana, l'indret on es fabricava i la data d'aparició. L'altra part, molt més extensa, és la dedicada a les il·lustracions de les filigranes. Fa referència quasi a tots els països europeus.

Topogràfic BC: R 676.32(43)Pic 4º

Disponible en versió electrònica:

<http://www.piccard-online.de/start.php> [consulta: juliol 2008]

Recurs del Hauptstaatsarchiv de Baden-Württemberg. Versió electrònica de l'obra en paper, però amb una gran facilitat de consulta i reproducció. Consulta en alemany, anglès i francès. Actualitzacions contínues. El nivell de les il·lustracions de les filigranes és molt aconseguit. Constitueix una eina cabdal per a la identificació de documents a través de les filigranes.

Accés: lliure

- ❖ **WIES. Watermarks in incunabula printed in España**
<http://www.ksbm.oeaw.ac.at/wies/> [consulta: juliol 2008]

Base de dades de filigranes existents en incunables provinents de la Península Ibèrica. Recull més de 8.000 calques de filigranes d'incunables dipositats en més de cent biblioteques, majoritàriament, de l'estat espanyol.

L'obra no està ordenada segons el motiu de la filigrana, sinó per les obres que les referencien i pel número de registre dins d'aquestes obres. Les obres de referència són, entre altres, el *Catálogo general de incunables en bibliotecas españolas* o la *Bibliografía ibérica* de Haebler.

Servei d'Accés i Obtenció de Documents

La qualitat de la reproducció de les calques no és deficient, però sí que proporcionen una imatge més aviat esquemàtica del que és la filigrana. No obstant això, es tracta d'una eina imprescindible per a la identificació de filigranes hispàniques poc recopilades en altres obres.

Accés: lliure

- ❖ **ZERDOUN BAT-YEHOUDA**, Monique. *Les Papiers filigranés médiévaux: essai de méthodologie descriptive*. Turnhout: Brepols, 1989. 2 v. 270 p.: il.; 27 cm

Obra de caràcter metodològic que aplega les principals tècniques per a la descripció de les filigranes. Primordialment tècnica, es tracta d'un estudi especialment orientat als estudiosos d'aquesta disciplina dins la història del llibre. Conté una interessant bibliografia complementària.

Topogràfic BC: F 67-4º-20-21

FONTS

- ❖ **DONATI**, Lamberto. *Bibliografia della miniatura*. Firenze: Leo S. Olschki, 1972. 2 v.; 25 cm

Complet repertori bibliogràfic sobre la miniatura com a element artístic i com a part del manuscrit dins el context bibliogràfic i codicològic. Recull monografies, capítols de llibres, articles de publicacions periòdiques especialitzades, ponències i comunicacions de congressos, etc. Conté una ordenació alfabètica per conceptes tals com *missal*, *Bíblia*, o d'il·luminadors i miniaturistes. Dins cadascuna de les categories, hi ha una ordenació alfabètica d'autors. És una obra molt útil per a investigadors i estudiosos del món de la miniatura medieval.

Topogràfic BC: R 016:096.1Don 4º

- ❖ **MATEU IBARS**, Josefina. *Bibliografía paleográfica*. Barcelona: Universidad de Barcelona, 1974. XXVIII, 932 p., 1, 17 p. de lám.: il.; 24 cm

Extensa i completa bibliografia sobre el món de la paleografia, la història del llibre i la cultura escrita. Està organitzada temàticament i les obres estan llistades per autor. Les entrades només contenen una breu referència bibliogràfica i la seva localització dins unes biblioteques seleccionades. Malgrat que es tracta d'una bibliografia no actualitzada, tant l'esquema temàtic com el nivell de les obres, els articles o les ponències ressenyades i els diferents índexs (autors, matèries, toponímic, títols de revistes, etc.) la converteixen en una eina molt útil per als estudiosos.

Topogràfic BC: R 016:40.52Mat-8

- ❖ **Peraldus.ch : A bibliography of medieval manuscripts**
<http://www.peraldus.ch/> [consulta: juliol 2008]

Interessant font bibliogràfica. La pàgina aplega bibliografia detallada sobre manuscrits concrets. La informació està organitzada geogràficament, és a dir, a través de les principals biblioteques on estan dipositats els manuscrits. Els enllaços dels manuscrits envien a una altra pàgina on es troba la bibliografia que els tracta. La bibliografia reuneix des de monografies a articles de revista, o capítols de llibre o ponències.

Accés: lliure

Servei d'Accés i Obtenció de Documents

❖ **Scriptorium**

<http://www.scriptorium.be> [consulta: juliol 2008]

Recurs virtual que emana de la publicació homònima que es dedica a l'estudi dels manuscrits medievals. Entre altres recursos, aquesta pàgina web ofereix un buidatge de la revista en forma de bibliografia ordenada segons diferents criteris: geogràfics, temporals, etc. És un magnífic complement a la publicació *Scriptorium*. Tamateix, és útil per a aquells investigadors que cerquin bibliografia sobre determinats fons o manuscrits.

Accés: lliure

7- FONTS BÀSIQUES PER A L'ESTUDI DE LA HISTÒRIA MEDIEVAL

❖ ***Acta Sanctorum: quotquot toto orbe coluntur vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae ex antiquis monumentis latinis & graecis, aliarumque gentium collegit, digessit notis illustravit Joannes Bollandus ... Operam et studium contulit Godefridus Henschenius.***

Venècia : Jo. Baptistam Albrizzi et al., 1734-1761

Monumental obra que compila la vida i obra de tots els sants del Santoral cristià. Corpus hagiogràfic que aplega textos i escrits sobre la vida dels sants de principis d'era cristiana fins a finals del segle XVI.

L'ordenació de l'obra es cronològica. Cada entrada correspon al sant del dia corresponent. Els volums estan distribuïts per mesos. Les entrades analitzen la vida del sant i apleguen una hagiografia de la figura.

L'*Acta Sanctorum* és una eina i font de referència primordial pel coneixement i l'estudi del món antic i medieval. La seva publicació es dilatà de l'any 1643 a 1940 i conté 68 volums. A part de l'edició impresa, l'*Acta Sanctorum* es disponible a través d'una base de dades a text complet.

El projecte de la Bibliothèque Nationale de France, *Gallica*, acull una edició electrònica de l'edició:

<http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/cb37571994j/date> [consulta: juliol 2008]

España Sagrada

❖ ***Flórez, Enrique. España Sagrada. 4a ed.***

Madrid : Revista Agustiniana, 2000-<2007>

Obra enciclopèdica dedicada a la història eclesiàstica espanyola.

Recull informació de tipus geogràfic i històric sobre el desenvolupament de l'Església Catòlica a Espanya des dels seus inicis fins al segle XVIII. El corpus de l'obra està ordenat de forma geogràfica. L'*España Sagrada* és una font imprescindible per a conèixer el món eclesiàstic de la Península Ibèrica.

Topogràfic BC: SL 282(46)Flo ; 9(46)(001) Flo 8º

Disponible en versió electrònica, totalment escanejant i a gran definició:

http://sirio.ua.es/libros/BFilosofia/espana_sagrada_51/index.htm [consulta: juliol 2008]

<http://www.archive.org/details/espaasagradath37fluoft> [consulta: juliol 2008]

❖ ***Monumenta Germaniae Historica.***

München : Monumenta Germaniae Historica ; [18--]-

Publicació del Deutsches Institut für Erforschung des Mittelalters, que començà a principis del segle XIX. És un dels projectes editorials més importants en el camp dels textos històrics

Servei d'Accés i Obtenció de Documents

medievals. Consisteix en uns 360 volums dividits en 5 sèries (Scriptores, Leges, Diplomata, Epistolae, Antiquitates) que cobreixen el més ampli ventall de documentació històrica medieval. Eina fonamental per estudiar la història medieval centroeuropea a partir de les fonts. L'editorial Brepols ha fet l'edició en cd-rom, que encara no és completa.

❖ ***Patrologiae: series graeca***

Paris : Garnier frères & J.P. Migne, 1886.

Col·lecció de textos escrits en grec pels Pares de l'Església i altres escriptors seculars en llengua grega. L'ordenació de l'obra és cronològica, dels autors més antics (segle III aC.) fins als més propers en el temps abans de la caiguda de Constantinopla (s. XV). S'inclouen obres entre d'altres de St.Climent, Eusebi de Cesarea, Joan Crisòstom, Joan Damascè, etc.

El volum de l'obra, 161 volums, i la voluntat d'exhaustivitat la converteixen en una font excepcional e imprescindible per a l'estudi de la medievalitat.

TOP BC: SL 276(082.1)Mig 4º

❖ ***Patrologiae: series latina***

Paris : Garnier frères & J.P. Migne, 1879-1890

Monumental recopilació de textos i escrits en llatí dels principals representants de l'Església així com d'algunes de les figures polítiques més notòries de la medievalitat occidental. L'obra conté 217 volums que compilen el coneixement produït a l'Europa medieval durant més d'un miler d'anys.

La Patrologia latina, com la *Patrologiae graeca*, és la font per a l'estudi del món medieval, a través dels seus documents, més important en l'actualitat.

TOP BC: SL 276(082.1)Mig 4º

Hi ha disponible la base de dades en CD-Rom *Patrologia latina database* a la Sala general de la biblioteca.

8- EDITORIALS I LLIBRERIES D'INTERÈS

Brepols www.brepols.net

Institut d'Estudis Catalans www.iec.cat

Librairie Droz <http://www.droz.org/siteDroz/index.php>

MILLOREM LA GUIA: Envia la teva aportació: info@bnc.cat

Biblioteca de Catalunya, 11 de juliol de 2008